

แผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก

ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

1. การขับเคลื่อนนโยบาย 4D ภายใต้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะช่วงปฐมวัย ซึ่งถือเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญสูงสุดในการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ โดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ และสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพ การศึกษา และสวัสดิการสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้บริบทของประเทศที่เปลี่ยนแปลงหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และวรรคสอง รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย

การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นการดำเนินงานที่มีความเชื่อมโยงกับหลายหน่วยงาน จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกกระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ และเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยของประเทศ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านมีคุณภาพ ตามศักยภาพ ตามวัยและต่อเนื่อง คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติที่ดำเนินการจัดทำโดยคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) โดยความร่วมมือของผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เสนอโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2562 ให้ใช้เป็นมาตรฐานกลางของประเทศ และให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องพิจารณานำมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติฉบับใหม่ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่อยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลและรับผิดชอบ มีการบริหารจัดการ ประเมินผล การดำเนินงานเพื่อยกระดับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ฯ ดังกล่าว และเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานดังกล่าวกระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัยและกรมควบคุมโรคจึงได้พัฒนาแนวทางการยกระดับ “สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (4D)” และได้รวบรวมและนำข้อบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องในด้านสุขภาพของเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมาจัดทำรายละเอียดแนวทางการปฏิบัติให้กับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการพัฒนาแนวทางได้อ้างอิงตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ปี 2562 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การเจริญเติบโตและโภชนาการ: (Diet) ด้านที่ 2 พัฒนาการเด็กและการเล่น: (Development and Play) ด้านที่ 3 สุขภาพช่องปากและฟัน: (Dental) และด้านที่ 4 ด้านสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรค: (Disease) โดยมีความสอดคล้องกับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติในข้อบ่งชี้ ดังตารางนี้

ตารางที่ 1 ความสอดคล้องกับมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติในข้อบ่งชี้

การส่งเสริมสุขภาพ	ข้อบ่งชี้
1. ด้านการเจริญเติบโตและโภชนาการ (Diet)	1.4.1, 2.2.1, 2.2.4, 3.1.1ก, 3.1.1ข
2. ด้านพัฒนาการเด็กและการเล่น (Development and Play)	1.2.1, 1.2.3, 1.3.5, 1.4.4, 1.5.2, 2.1.3, 2.1.5, 2.2.2, 2.3.1, 3.2.1ก-3.2.6ก และ 3.2.1ข
3. ด้านสุขภาพช่องปากและฟัน (Dental)	1.4.5, 2.2.2, 2.2.3, 2.2.5 และ 3.1.3ข
4. ด้านสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและการป้องกันควบคุมโรค (Disease)	1.3.3, 1.4.2, 1.4.3, 1.4.5, 1.4.6 และ 1.4.7

เกณฑ์การประเมินสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสุขภาพ (4D) มีการพิจารณาแต่ละด้านเป็นรายข้อย่อย โดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คะแนน คือ

ต้องปรับปรุง	0	คะแนน
ผ่านเกณฑ์ขั้นต้น	1	คะแนน
ดี	2	คะแนน
ดีมาก	3	คะแนน

รายละเอียดข้อบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสุขภาพช่องปาก

มาตรฐานด้านที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ตัวบ่งชี้ 1.4 การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ย่อย 1.4.5 จัดบริเวณห้องน้ำห้องส้วมที่แปร่งฟัน ล้างมือ ให้เพียงพอ สะอาด

ปลอดภัย และเหมาะสมกับการใช้งานของเด็ก

มาตรฐานด้านที่ 2 ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแล และจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

ตัวบ่งชี้ 2.2 การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและดูแลสุขภาพ

ตัวบ่งชี้ย่อย 2.2.2 จัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมในการดูแลสุขภาพ ความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน

ตัวบ่งชี้ย่อย 2.2.3 ตรวจสอบสุขภาพอนามัยของเด็กประจำวัน ความสะอาดของร่างกาย ฟันและช่องปากเพื่อการคัดกรองโรคและการบาดเจ็บ

ตัวบ่งชี้ย่อย 2.2.5 จัดให้มีการตรวจสุขภาพร่างกาย ฟันและช่องปาก สายตา หู ตาม

กำหนด

มาตรฐานที่ 3 คุณภาพของเด็กปฐมวัย

ตัวบ่งชี้ 3.1 ข เด็กมีการเจริญเติบโตสมวัยและมีสุขนิสัยที่เหมาะสม

ตัวบ่งชี้ย่อย 3.1.3 ข เด็กมีสุขภาพช่องปากดี ฟันไม่ผุ

ระดับ 0 เด็กไม่มีฟันผุน้อยกว่าร้อยละ 40

ระดับ 1 เด็กไม่มีฟันผุร้อยละ 40 - 50

ระดับ 2 เด็กไม่มีฟันผุมากกว่าร้อยละ 50

ระดับ 3 เด็กไม่มีฟันผุมากกว่าร้อยละ 55

และเพื่อให้การขับเคลื่อนงานประเด็นสุขภาพช่องปากภายใต้นโยบาย 4D มีแนวทางและทิศทางที่ชัดเจนจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และใช้เป็นมาตรฐานในการดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในพื้นที่อื่นต่อไป

2. แผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

กลยุทธ์สำคัญ	กิจกรรม	การติดตามการดำเนินงาน
1. การพัฒนา ผลักดันนโยบาย ส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยและกำกับติดตาม ประเมินผล	<p>1. ขับเคลื่อน สพด. ด้านสุขภาพช่องปาก (ครอบคลุมทั่วประเทศ)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ กิจกรรมขับเคลื่อนนโยบาย 4D ตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ➢ กิจกรรมประเมินติดตามคุณภาพ สพด.ต้นแบบด้านสุขภาพช่องปาก ➢ กิจกรรมขับเคลื่อนการดำเนินงาน สพด. ต่ำกว่า 2 ปี <p>2. ปลูกฝังฟันดีเริ่มที่ครอบครัว (หลักสูตรรองรับเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถผู้ดูแลเด็กแรกเกิด-3 ปีความท้าทาย 3:3 ของประเทศไทย)</p>	<p>1. เด็กอายุ 0-12 ปี ฟันดีไม่มีผุ ร้อยละ 85</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก - เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการทาเคลือบฟลูออไรด์ ควบคุมการลูกกลาม โดยทันตบุคลากร - เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการทันตกรรม <p>2. สพด. ทุกสังกัดมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดอาหารว่างเป็นขนมให้กับเด็ก
2. พัฒนาระบบส่งเสริม ป้องกัน และการบริการสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย	1. เพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพช่องปาก เน้นจัดการฟันผุที่เกิดขึ้นแล้วในเด็ก 0 - 5 ปี (Cavity free)	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดผลได้เป็นอาหารว่างให้เด็ก 3-5 วัน/สัปดาห์

กลยุทธ์สำคัญ	กิจกรรม	การติดตามการดำเนินงาน
	<p>2. เน้นการฝึกทักษะการแปรงฟันผู้ปกครอง (Hands on)</p> <p>3. เน้นขับเคลื่อนการตรวจสุขภาพช่องปากร่วมกับการประเมินพัฒนาการ</p> <p>4. เผยแพร่ และสนับสนุนการใช้งาน Smart surveillance ด้านสุขภาพช่องปากใน สพด. (การใช้ระบบเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงและพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก : ท.02)</p>	<p>- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดนมรสชาติให้เด็ก</p> <p>- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีกิจกรรมการตรวจสุขภาพช่องปาก</p> <p>หมายเหตุ : ติดตามจากระบบรายงาน ท.02 และ HDC</p>
<p>3. การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย</p>	<p>1. สนับสนุนการดำเนินงานโครงการมหัศจรรย์ 1,000+ วันสู่ 2,500 วัน (บูรณาการ)</p> <p>2. เผยแพร่ key message การแปรงฟันในเด็กปฐมวัย เน้นผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยการแปรงให้ หรือแปรงฟันซ้ำให้เด็กจนกว่าเด็กจะใช้กล้ามเนื้อมือได้แข็งแรง หรืออายุประมาณ 7-8 ปี</p>	